

Umjesto ženskog pisma - proza s mudima

Iva Plavšić:

EVA - IZGUBLJENA
GENERACIJA

Strijelac, Zagreb, 2001.

OPORUKA IZ BUDUĆNOSTI

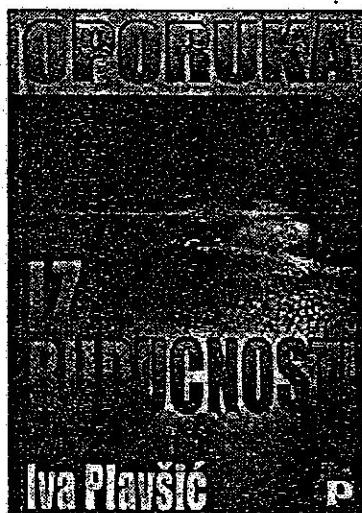
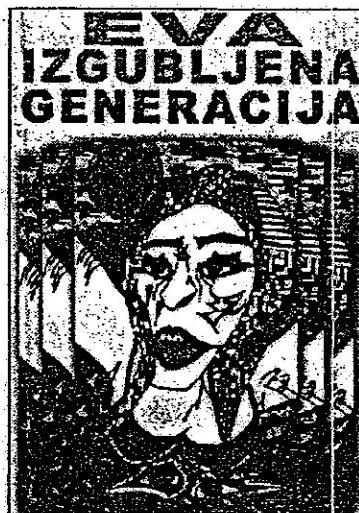
Privlačica, Vinkovci, 2002.

JASEN BOKO

Kraj je 1993. godine i posljednje izbjegličke kolone napuštaju Zagreb koji je u četničkom okruženju, na pragu vukovarske sudbine. Sveti šuti, grad je razrušen, a prva linija fronte u istočnim predgradima glavnog grada drage koja će svakog časa biti zbrisana s europske mape. Ovaj horror scenarij ključni je moment zapleta, plot point novog romana Ive Plavšić *Oporuka iz budućnosti*, kombinacije gorkog skustava odrastanja u zemlji koja je prošla kroz rat i science fiction u kojem su stvari pošle po krom.

Iva Plavšić (1974.) ne pripada AK-u, ne progovara o sadržaju voje torbice i omiljenom jelu na tranicama, ženskih časopisa i, opće, ni na koji način nije medijska zvijezda, što možda može bjasniti zašto baš nigdje nisam aišao ni na jedno slovo o čak va romana koja je izdala u nešto iše od godinu dana. A za razliku d mnogih znatno razvijanijih nena kojima svakodnevno čitamo, Iva Plavšić autorsko je ime vrlo neobično za naše zvjezdane rilike. Istina, stil joj nije dođeran oput onog kakvog često nalazimo u novoj hrvatskoj prozi, a u prvom romanu *Eva izgubljena generacija* i lektura i korektura imaju još posla. Rečenica joj nije građena i izbalansirana, nema njoj poezije, pred njezinim pravim postupkom i narativnim prascima još je puno učenja, a

Prozu Ive Plavšić nemoguće je uklopiti u tradiciju hrvatskog ženskog pisma, ona bi prije mogla slijediti obrazac hrvatske proze s mudima – kad bi takve zaista kod nas bilo. Beskompromisna je i potpuno nesavršena, ali pogoda ravno u lice, ne koristeći pritom rukavice

za grafičku opremu knjiga teško bi bilo naći lijepu riječ. Međutim, za razliku od dobrog dijela umjetne domaće proze u zgodnom grafičkom udomljenu, kakovom smo svakodnevno zasipani, Iva Plavšić ima što reći, u njezinim romanima dogadaji se izmjenjuju brzo i burno, a stilski nedostatke obilno kompenzira sadržajno bogatstvo i gorčina autorice kojoj se neposredno iskustvo Vukovara očito uspostavlja kao formativno najvažniji dogadjaj odrastanja koji će obilježiti sve ono što ću slijedi.

Dvije prozne strukture o odrastanju generacije koju je rat zahvatio u tinejdžerskim godinama i zatim rasuo u tri osnovna pravca: droga-smrt-inozemstvo, pune su gorčine, alkohola, opijata svih

vrsta i miraka ranih devedesetih, čije posljedice još traju. Iva Plavšić ne piše politički korektnu literaturu niti promovira vrijednosti koje bismo namijenili svojoj djeci. Zapravo, u dosljedno mračnom svijetu vrijednosti gotovo da i nema. Mlada gnjevna generacija – koja svoje štivo dobiva i u friskom romanu *Davo prvo pojede svoju majku* Spličanina Damira Pilica, po mnogočemu tematski sličnom prozi ovih dvaju romana – nema puno toplih riječi za svoju sudbinu i one koji su je takvom odredili. *Eva – izgubljena generacija* uspostavlja se kao crni kontrapunkt, socijalni negativ *Zajecove Sobe za razbijanje*, premda im je rezultat gotovo sličan. Zagrebačka tinejdžerska elita iz *Sobe za*

razbijanje koja tulumari po skupim vilama Pantovčaka i zagrebački marginalci iste generacije koji istovremeno piju jestini štok na Štrousu, susreću se na istom takmnom cilju: overdoseu i groblju.

Romanji su mračna slika, izgubljene generacije, a uzroci besmisila i miraka su u ratu nametnutom s *one strane*, ali i u mediokritetstvu i političkoj laži s *ove strane*. Matrica price obaju romanja u osnovnim je crtama slična, ona izvire iz ratnih trauma Hrvatske koje obilježavaju sudbinu svih lica, a ponavljanje nekih motiva u obja romana jasno svjedoči o neskrivenim autobiografskim elementima. I dok prvi roman *Eva – izgubljena generacija* u jednom dahu izbacuje iz sebe gorko iskustvo, drugi *Oporuka iz budućnosti* pažljivije gradi fabulu i stvara okvir za neobičnu proznu kombinaciju fantastike (u dugo tradiciji hrvatskih fantastičara) i naturalizma brutalne stvarnosti devedesetih. Prvi roman ima u sebi više gnjeva, nedorečenosti, ali i iskrenosti, drugi pokazuje preležane narativne dječje bolesti i nešto zreliju strukturu, a da u njemu onaj gnjev, uvijek spremjan reći sve izravno, u lice, ipak nije izgubljen.

Prozu Iva Plavšić nemoguće je uklopiti u tradiciju hrvatskog ženskog pisma, ona bi prije mogla slijediti obrazac hrvatske proze s mudima – kad bi takve zaista kod nas bilo. Ona je beskompromisna, konkretna i potpuno nesavršena u svojoj potrebi da kaže brzo i jasno previše stvari, ali je brutalno generacijsko svjedočanstvo, slično onom kojem se svijetu prije sedam godina počela obrati nova britanska drama. Ravno u gubicu i bez rukavica!

Što se, dakle, dogodilo na kraju te 1993. u *Oporuci iz budućnosti* u okruženom i razrušenom Zagrebu? Kao da pitate tko je ubojica u Mišolovci Agathe Christie. Oko odgovora morat ćete se potruditi sami.